

Webové služby

18. listopadu 2025

World Wide Web (WWW) vznikl primárně jako nástroj pro sdílení a prohlížení vzájemně provázaných dokumentů. Jeho architektura se však ukázala jako nadčasová, a proto webové technologie plní dnes i další funkce zcela nezamýšlené při jeho vzniku. Jednou z těchto funkcí je propojení počítačových systémů, kdy WWW slouží jako platforma pro komunikaci typu machine-to-machine (M2M) a umožňuje snadno integrovat různé systémy do větších celků.

1 Úvod

World Wide Web byl postaven na dvou pilířích, (i) protokol HTTP určený pro přenos dat mezi serverem a klientem a (ii) jazyce HTML určeném k popisu (hyper)textových dokumentů, které jsou primárně určeny pro čtení lidmi. Změníme-li formát přenášených dat, což je velice jednoduché, je možné na této bázi vybudovat systém pro komunikaci mezi dvěma počítačovými systémy.

Software, který poskytuje své veřejné rozhraní pomocí webového serveru jiným zařízením, se označuje jako *webová služba*. Webové služby jsou poskytovány pomocí standardizovaného protokolu, což nabízí celou řadu zajímavých možností, které se ve velké míře dají uplatnit v praxi.

1. Webové služby umožňují integrovat existující aplikace.
2. Jelikož jsou webové služby na hodně vysoké úrovni abstrakce a nejsou svázány s žádným konkrétním programovacím jazykem, je možné propojit aplikace psané ve zcela odlišných jazycích.
3. Používání webových služeb předpokládá komunikaci přes jasně definované rozhraní, což umožňuje snadno programovat a integrovat aplikace, kde jednotlivé služby vytváří různí vývojáři (firmy).
4. Díky důrazu na programování proti rozhraní je možné pomocí webových služeb snadno rozdělit systém do izolovaných komponent. To je výhodné jak z pohledu návrhu programu, tak z provozních důvodů, kdy je možné jednotlivé komponenty systému rozdělit na více oddělených počítačů.

Poskytování webových služeb se dnes stalo běžným standardem, jako příklady rozhraní uved'eme třeba

- STAG <https://stagservices.upol.cz/ws/web/>,
- nebo služby Googlu <https://developers.google.com/apis-explorer/>.

Historicky vykryštalizovaly dva přístupy k tvorbě webových služeb. Jsou to (i) webové služby postavené na protokolu SOAP a (ii) architektura RESTful API. Oba dva přístupy si ukážeme na platformě Java EE.

2 Web services

V úvodní kapitole jsme mluvili o webových službách v širším významu. S označením *Webové služby* (*Web Services*) se dá setkat také ve specifickém případě, který označuje sadu standardů sloužících ke komunikaci typu klient-server. Pro rozlišení budeme v tomto případě používat původní anglické označení *Web services*.

Web services jsou určeny pro komunikaci typu klient-server, kdy klient posílá požadavky na server a ten vrací odpovídající výsledek. Tento přístup by se dal připodobnit ke vzdálenému volání procedur. Jednotlivé požadavky jsou serializovány do formátu SOAP¹ a jsou přenášeny pomocí protokolu HTTP(S).² Součástí standardů pro Web Services je i jazyk WSDL (Web Service Description Language),³ který slouží ke strojově čitelnému popisu rozhraní. To umožňuje na straně serveru vygenerovat popis rozhraní v jazyce WSDL (např. z rozhraní v Javě) a současně to umožňuje vygenerovat rozhraní na straně klienta pro připojení k serveru.

Web services mají podporu⁴ jak na platformě Java SE i Java EE.

2.1 Server

Vytvoření Web service je v Java EE velice jednoduché. Stačí označit třídu anotací `@WebService` a metody, které mají být součástí poskytovaného rozhraní, anotací `@WebMethod`, jak ukazuje následující kód.

```
@WebService(serviceName = "HelloService")
public class HelloService {

    @WebMethod
    public String hello(String name) {
        return "Hello " + name;
    }

    @WebMethod(operationName = "repeat")
    public String repeatText(
        @WebParam(name = "text") String text,
        @WebParam(name = "n") int count) {

        StringJoiner sj = new StringJoiner(", ");
        for (int i = 0; i < count; i++) {
            sj.add(text);
        }
        return sj.toString();
    }
}
```

---

¹Simple Object Access Protocol, což je XML formát.

²Lze použít i další protokoly, např. SMTP, FTP, JMS.

³Opět XML formát.

⁴Označovanou jako JAX-WS.

Web service pojmenovaná `HelloService` nabízí dvě jednoduché metody, jedna vrátí text rozšířený o slovo "Hello " a druhá zopakuje zadaný text n-krát. V případě druhé metody je ukázáno, že metoda je publikována pod jiným jménem a s jinými jmény argumentů.

Takto vytvořenou službu lze nalézt na adrese odpovídající jejímu jménu:

`http://localhost:8080/lecture06/HelloService`, kde se dá najít i WSDL soubor popisující dané rozhraní: `http://localhost:8080/lecture06/HelloService?wsdl`.

2.2 Klient

Pro přístup k Web service je potřeba vytvořit z WSDL souboru odpovídající rozhraní. K tomu slouží program `wsimport`, který by měl být součástí aplikačního serveru.

Následující příkazy vygenerují části kódu nutné pro připojení k Web service, konkrétně k demonstrační úloze a k rozhraní STAGu s informacemi o předmětech.

```
wsimport -keep 'http://localhost:8080/lecture06/HelloService?wsdl '  
wsimport -keep 'https://stagservices.upol.cz/ws/services/soap/predmety?wsdl '
```

Argument `-keep` udává, že má generátor zachovat zdrojové kódy tříd, jinak ponechá pouze zkompileované třídy.

S Web service je možné pracovat dvěma způsoby. Nejjednodušší je nechat na aplikačním serveru vytvoření odpovídajících objektů a jejich vložení do zadaného atributu třídy pomocí anotace `@WebServiceRef`.

```
@WebServiceRef(HelloService_Service.class)  
private HelloService helloService;
```

Všimněte si, že atribut `helloService` pracuje s vygenerovaným rozhraním `HelloService` a v anotaci je použita vygenerovaná třída `HelloService_Service` s danou službou.

Práce s Web service je pak stejná jako s každým jiným objektem.

```
output = helloService.hello(text);
```

Alternativně můžeme vytvoření služby a odpovídajících objektů řešit explicitně, jak ukazuje následující kód.

```
URI wsdl = new URI("http://localhost:8080/lecture06/HelloService?wsdl");  
QName serviceName = new QName("http://lecture06.pja.upol.cz/", "HelloService");  
  
Service service = Service.create(wsdl.toURL(), serviceName);  
HelloService helloService = service.getPort(HelloService.class);  
  
// příklad použití  
output = helloService.repeat(text, 3);
```

Nejdříve vytvoříme objekty identifikující danou Web service, následně vytvoříme objekt třídy Service a z něj získáme objekt umožňující volat službu přes rozhraní HelloService. Toto alternativní řešení je vhodné pro situace, kdy nemáme k dispozici vhodný aplikační server, např. v Java SE aplikacích.

3 RESTful API

Representational state transfer (REST) je architektura webových služeb, která staví na protokolu HTTP 1.1⁵ a taktéž umožňuje komunikaci typu klient-server. Na rozdíl od Web services, které umožňují volat libovolné procedury, které jsou definované daným rozhraním, architektura REST předpokládá, že se manipuluje s objekty, kde každý objekt má jednoznačný identifikátor daný URI (např. `http://example.com/res/item/1`) a k manipulaci s objekty slouží sada standardních příkazů a odpovědí protokolu HTTP:

- GET – získání objektu,
- POST – vytvoření objektu,
- PUT – aktualizace objektu,
- DELETE – odstranění objektu.

Co jsou jednotlivé objekty, není specifikováno, ale nejčastěji jsou objekty reprezentovány jako dokumenty ve formátu JSON nebo XML. Může to ale být i jiný vhodný formát např. CSV.

Architektura typu REST je z podstaty bezstavová a je žádoucí, aby komunikace byla i cachovatelná. Jednoduchost tohoto přístupu umožňuje snadné testování a debugování a je to jeden z důvodů, proč se architektura REST rozšířila a těší se široké oblibě.

V Javě je základní podpora⁶ na platformě Java EE, ale lze ji doplnit i do Java SE.

3.1 Server

Vytvoření REST API je v Java EE velice přímočaré. U tříd, které mají obstarávat veřejné rozhraní, doplníme anotaci `@Path` udávající, kterou část URL daná třída obsluhuje a u jednotlivých metod pomocí anotací `@GET`, `@POST` atd. vyznačíme na jaké akce reagují a případně doplníme další informace.

Následující třída představuje jednoduchou službu nabízející dvě akce typu GET.

```
@Path("/demo")
public class RestDemo {

    @GET
    @Produces(MediaType.TEXT_PLAIN)
    public String helloWorld() {
        return "Hello world";
    }
}
```

---

⁵a novějších

⁶označovaná jako JAX-RS

```

@GET
@Path("hello/{name}")
@Produces(MediaType.TEXT_PLAIN)
public String helloWorldWithName(@PathParam("name") String name) {
    return "Hello " + name;
}
}

```

Aby tuto třídu a její rozhraní bylo možné použít, je potřeba ještě vytvořit konfigurační třídu dědící z `jakarta.ws.rs.core.Application` a u ní nastavit cestu, kde bude REST API k dispozici (anotace `@ApplicationPath`) a jednotlivé třídy poskytující rozhraní zaregistrovat, viz příložený kód.

U služby je možné použít dvě URL:

- `http://localhost:8080/lecture06/rest/demo/` – vracejí text "Hello world",
- `http://localhost:8080/lecture06/rest/demo/hello/name` – vracejí text "Hello name".

Vyzkoušet si toto rozhraní můžete s libovolným nástrojem, který podporuje komunikaci protokolem HTTP. Nejčastěji se používá příkaz `curl`.

```

curl -X GET 'http://localhost:8080/lecture06/rest/demo/'
curl -X GET 'http://localhost:8080/lecture06/rest/demo/hello/world'

```

Vrátíme-li se ke kódu třídy, máme v ní ještě několik anotací, které stojí za vysvětlení. Anotaci `@Path` můžeme použít společně s danou metodou a specifikovat tak další úroveň cesty. Do cesty můžeme vložit i parametry pro danou metodu. Ty pak vyznačíme pomocí anotace `@PathParam`. Pokud bychom parametry chtěli přadávat jako tradiční parametr v URL, použili bychom `@QueryParam`.

Anotací `@Produces` lze specifikovat formát dat. V našem případě je použit formát `text/plain`, ale jde pochopitelně použít i další formáty.

V příložených zdrojových kódech je ukázán složitější příklad představující databázi uživatelů, kde každý uživatel má přiřazený svůj číselný identifikátor, jméno a příjmení. Ukažme si z této třídy dvě zajímavější metody.

První z nich je metoda `get`, která vrací informace o uživateli s daným `id`.

```

@GET
@Path("/{id}")
public synchronized Response get(@PathParam("id") int id) {
    if (!users.containsKey(id))
        return Response.status(Response.Status.NOT_FOUND).build();
    return Response.ok(Collections.singleton(users.get(id)), MediaType.APPLICATION_JSON)
        .build();
}

```

V této metodě nevracíme rovnou obsah, ale objekt třídy `Response`, který nám umožňuje specifikovat chybový stav (404 Not Found), pokud daný uživatel neexistuje. V případě, že daný uživatel existuje, je vrácen status (200 Ok) a objekt představující uživatele je serializován do formátu JSON.

Druhá metoda, která stojí za zmínku, je metoda `create`, která vytvoří uživatele.

```
@POST
@Consumes(MediaType.APPLICATION_JSON)
public synchronized Response create(User user) {
    if (users.containsKey(user.getId()))
        return Response.status(Response.Status.CONFLICT).build();
    users.put(user.getId(), user);
    return Response.ok().build();
}
```

Této metodě je jako argument předáván dokument ve formátu JSON (viz anotace `@Consumes`), který je přes JSON Binding⁷ konvertován na objekt třídy `User`.

Vyzkoušejte si následující příkazy:

```
curl -X GET 'http://localhost:8080/lecture06/rest/user/list'
curl -X GET 'http://localhost:8080/lecture06/rest/user/1/'
curl -X GET 'http://localhost:8080/lecture06/rest/user/0/'
curl -X POST -H "Content-Type: application/json" -d \
    '{"id": 10, "name": "john", "surname": "doe"}' 'http://localhost:8080/lecture06/rest/user/'
curl -X DELETE 'http://localhost:8080/lecture06/rest/user/1/'
```

3.2 Klient

Klient pro práci s REST API je postaven z velké části na návrhovém vzoru `Builder`, což umožňuje velice pohodlné sestavení požadavku.

Ukážeme si to na příkladu přístupu k rozhraní vytvořeném v předchozí podkapitole.

```
Client client = ClientBuilder.newClient();
Response response = client.target("http://localhost:8080/lecture06/rest/demo/hello")
    .path(input)
    .request()
    .get();
output = response.readEntity(String.class);
```

Nejdříve vytvoříme klienta. Následně sestavíme požadavek, určíme cíl, se kterým budeme komunikovat a dále sestavíme požadavek. Zde je možné specifikovat další vlastnosti požadavku, např. metoda `path` nám umožňuje vložit parametr jako součást cesty,⁸ metoda `request` vytvoří požadavek, který je možné zavoláním příslušné metody (`get()`, `post()` atd.) vyvolat.

⁷<https://javaee.github.io/jsonb-spec/>

⁸Pokud bychom chtěli předat standardní parametr URL, slouží k tomu metoda `queryParams`.

S objektem třídy `Response` je možné dále pracovat. Jednak můžeme získat stavové informace, např. návratový kód nebo formát dat. Můžeme ale i data převést na odpovídající objekty. K tomu slouží metoda `readEntity`.

V tomto případě jsme s vráceným objektem naložili jako s řetězcem. Pokud by byl vrácen objekt odpovídající například třídě `User` je možné uvést `User.class` a JSON binding se postará o konverzi.

V případě kolekcí jako je seznam, můžeme buď použít generické třídy typu `JsonArray`, kdy data převedeme na obecnou strukturu bez bližší typové informace, nebo můžeme použít třídu `GenericType` k určení typu, jak ukazuje následující příklad.

```
Response response = client.target("http://localhost:8080/lecture06/rest/user/list")
    .request()
    .get();
List<User> result = response.readEntity(new GenericType<List<User>> () {});
```

Závěr

V tomto semináři jsme si představili dva různé přístupy k tvorbě webových služeb. První, technicky propracovanější ale mnohem složitější řešení, jde nalézt zejména v systémech určených pro velké korporace. Druhé, jednodušší a agilnější řešení, je však mezi programátory rozšířenější, protože práce s ním je intuitivnější a pohodlnější. V tomto semináři jsme si představili jen základní úvod do problematiky, proto doporučuji p.t. čtenářům, aby se na problematiku a zejména související fenomény jako je dokumentace API, vyhledávání služeb apod. podívali podrobněji v rámci sebevzdělávání.

Přístup ke STAGu

Pro přístup k webovým službám STAGu může být nutné doplnit SSL certifikát. Ten vyexportujeme z webu a vložíme mezi známé certifikáty aplikačního serveru, např. následovně.

```
keytool -import -trustcacerts -alias stagservices \
    -file stagservices.upol.pem \
    -keystore glassfish7/glassfish/domains/domain1/config/cacerts.jks
```

Výchozí heslo je: `changeit`